

מכרעת.

אתה נוסע ושוהה במקומות רבים בעולם כתייר וכתייר לשוני. באיזה אופן זה משפיע על חיךך?

רמי סערי

פורטוגלית

את כל הפל שהעלינו מן הים
מאות שנים בשתי ימים חשופות -
את זפת ורוחות, אצות, צדפות
ורוח מלח של גברים לא-רחוצים,
כפות רגלים, בתי-שחי וערלה,
דגים טריים על דוכנים גדולים בשוק,
את יין טוב אשר מסמיק בתוך בקבוק,
ירק כמו שדוניתה, כמו מחצית דגלך.
את ההמון, אותם גברים לא-רחוצים
מול פני נשים יפות
המסתירות את פניהם הבית,
את שיר העלמים הנחוצים - קולפי השעם,
מקיצי שמנם מות. את - את שמנג
שתייתי בלי רגיה, ובלי רגיה
את עלמיה, יינותיה,
את לילותיה היפים ואת שמשות יומה,
את ספרותה ואת חגה ואת תייה.
את מה שבי ירק-אדם כמו תפוח.
את הרוחות והפוצים, את שיר הרוח.
את ורע חם
אשר נתו עלי גל-גל עד קצה האור,
עד לשונה של פורטוגל.

אינני רואה בעצמי תייר פחות או יותר מכל אדם אחר. למיטב הבנתי כל בני האדם אינם אלא תיירים בעולם הזה, אבל כיוון שאינני מרותק לפי שעה למקום אחד ויחיד, ייתכן שמי שמסתכל על חיי מבחוץ, רואה בהם את הווייתי ואת קיומי בהקבלה מלאה לאורח חיי של מי שהגו תייר דרך קבע. החיים במקומות רבים, בשפות השונות אלה מאלה ועם אנשים בני תרבויות ותפיסות עולם שונות משפיעים, כמובן, על חיי, ומשום כך גם על כתיבתי. אינני כבול מבחינה תמטית וגם לא בהכרח לענייני מקום וזמן. יחד עם זאת, אין לי אלא

נלאה, ובשנים האחרונות עיקר ענייני הלשוני הוא בשימור השפות שלמדתי כבר, פחות מכך בלמידת לשונות חדשות. יחד עם זאת נהיר לי, שהתודעות לשפה חדשה היא לעולם גם התודעות לאנשים נוספים, הכרות עם דרך חשיבה אחרת, מקור לגירויים ופתיח לשינוי בחיים העכשוויים או ליצירת חיים חדשים.

המשוררת הפולנייה אוה ליפסקה כינתה באחד משיריה את המתרגמים "כירורגים של השפה". מה דעתך על דימוי חריף זה? הדימוי מעניין, אבל נדמה לי שהוא חלקי. המנתח פותח, בודק, מבצע את שעליו לבצע ואחר כך תופר וסוגר, אך כל אותה שעה הוא עושה את מעשיו בגוף אחד ויחיד. לעומת זאת על המתרגם נגזר לחולל בגמישות ובלי הרף על הגבול בין שתי הלשונות ולהעביר את הכתוב ממחוז אחד בעל כללים משלו אל ארץ אחרת עם חוקים משלה.

האם עובדת היותך דובר שפות כה רבות מעשירה את כתיבתך שלך? שפת הכתיבה שלי היא עברית, וכיוון שכל שפה ושפה שמורה אצלי במקומה וכבודה שמור עמה, אינני מנסה לתמרן בין הלשונות כאשר מעייני מופנים ליצירה; אבל מטבע הדברים החציצה היא חלקית, ואיני מתעלם מן העושר שיש בעצם ידיעתן של לשונות רבות. יחד עם זאת, ברור שיש אנשים רבים אשר יודעים לשונות רבות יותר ממני ואשר אינם עוסקים כלל וכלל בכתיבה. אני מאמין שהמיומנויות הלשוניות ועושר עולמו של הכותב קשורים אלה באלה קשר הדוק, אולם מקורותיהם שונים, והשלכותיהם על תהליך היצירה שונות בכל מקרה ומקרה.

האם אתה חולם בשפה נוספת מלבד בעברית?

לפעמים, אבל לא דרך קבע. עיסוק ממושך בשפה אחת ויחידה לאורך זמן עשוי בהחלט לגרום לכך, וקרה לי גם שחלמתי חלומות ששפות אחדות נשתרבו לתוכם וחלומות שבשוליהם היו כתוביות.

האם אתה חושב באופן ספונטני בשפה/ות נוספות מלבד בעברית?

שפות שאני מיטיב לדבר בהן הן גם שפות שאני חושב בהן. עצם החשיבה תלויה בהקשר הנתון: על מי אני חושב, האם במצב הנתון יש קשר מילולי עם הזולת או לא, ולאיהו תחום פעילות החשיבה קשורה. באופן גורף תשובתי על השאלה חיובית, אבל בחינה מדוקדקת של העניין תורה כי לרוב יש להקשר משמעות

כל גופך הפיזי?

אני חש כי ביתי הוא קודם כל לב האנשים האוהבים אותי כאשר לאהבתם יש הדהוד בלבי.

והיכן נמצא הבית הרגשי שלך?

במקום שביתי הפיזי נמצא וגם במקומות שהייתי בהם ושהטביעו את חותמם על המשך חיי.

המילה ארץ, האם היא מתקשרת אצלך למילה בית?

איני יודע אם את מתכוונת לארץ מסוימת. מובן שכל בית נמצא בארץ כלשהי, אבל לרוע המזל לא כל ארץ יכולה לשמש בית, בוודאי ובוודאי לא לכל אדם.

האם אתה סבור כי חשוב שאדם כותב, סופר או משורר, יתגורר בארץ הולדתו? וכן, האם לדעתך מגורים בארץ זרה לאורך זמן עלולים לרופף את הקשר עם השפה ובכך לפגום בתהליך היצירה?

אשר לשאלתך הראשונה, נראה לי חשוב שגם אנשים כותבים וגם אנשים שאינם כותבים יזכו בחופש מלא לגור בארץ שטוב להם לחיות בה. איני מאמין שאפשר לקבוע מסמרות בעניין זה, ועוד פחות מכך נראה לי נבון להחיל אותו חוק עצמו על כל בני האדם. אשר לשאלה השנייה, תשובתי היא שלילית באופן חד-משמעי. אם אדם עסוק ביצירה, והכתיבה היא הדבר המעסיק אותו במשך רוב הזמן, הרי קשריו עם הלשון מתבצעים בתוך ראשו ולא דווקא במגעיו עם העולם החיצון. זאת ועוד, בעולם של ימינו, המאפשר התחברות מיידית הן לטקסטים כתובים הן לאנשים חיים, למיקום הפיזי יש חשיבות משנית בלבד, ולפעמים היא אף זניחה בהשוואה לגורמים אחרים המשפיעים על טיב הקשר של היוצר עם שפתו.

ספרך כמה, כמה מלחמה הוא במובנים רבים ספר מחאה פוליטי. עד כמה אתה חש מעורב במתרחש בארץ?

המתרחש בארץ קרוב עד מאוד ללבי ומעסיק אותי רבות. גם ברבים משירי ומתרגומי שאינם נתפסים כפוליטיים מבחינת רמת עכשוויותם, יש יותר משמץ של אמירה פוליטית.

מלבד היותך משורר, אתה מתרגם, כאמור, משפות רבות. מאין מקור הדחף הבלתי נלאה לדעת עוד ועוד שפות חדשות?

מסקרנות כנה ואמיתית כלפי אנשים אחרים; כלפי נפשם וכלפי גופם, כלפי אמונותיהם וכלפי תפיסותיהם ביחס לחייהם, לעולמם, לרגשותיהם ולסביבתם. הדחף הזה אינו בלתי-